

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2020. gada 1. oktobrī
(OR. en)

11383/20

Starpiestāžu lietas:
2020/0132(NLE)
2020/0030(NLE)

SOC 586
EMPL 425
ECOFIN 872
EDUC 345

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
Iepriekš. dok. Nr.:	10927/20
K-jas dok. Nr.:	6418/20 - COM(2020) 70 final
Temats:	Priekšlikums – PADOMES LĒMUMS par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem

Pielikumā pievienots priekšlikuma projekts Padomes Lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem, kuru Sociālu jautājumu darba grupa galīgajā redakcijā izstrādāja 2020. gada 28. septembra sanāksmē.

Izmaiņas salīdzinājumā ar pēdējo teksta redakciju (10927/20) ir norādītas **treknrakstā** un svītrojumi – ar "[...]".

Priekšlikums –

PADOMES LĒMUMS

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 148. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu ¹,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ²,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu ³,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu ⁴,

¹ OV C , , . lpp.

² OV C , , . lpp.

³ OV C , , . lpp.

⁴ OV C , , . lpp.

tā kā:

- (1) Lai sasniegtu Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā izklāstītos mērķus par pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, līdzsvarotu izaugsmi un vides augsta līmeņa aizsardzību un tās kvalitātes uzlabošanu, dalībvalstīm un Savienībai jāizstrādā koordinēta stratēģija nodarbinātības jomā, jo īpaši atbalstot kvalificētu, apmācītu un pielāgoties spējīgu darbaspēku, kā arī tādus darba tirgus, kas **ir vērsti uz nākotni un** spēj reaģēt uz pārmaiņām ekonomikā. Dalībvalstis, ņemot vērā valstu praksi attiecībā uz darba devēju un darba ņēmēju atbildību, nodarbinātības veicināšanu uzskata par vispārsvarīgu jautājumu un savu darbību šajā jomā koordinē Padomē.
- (2) Savienībai ir jāapkaro sociālā atstumtība un diskriminācija, jāveicina sociālais taisnīgums un aizsardzība, kā arī sieviešu un vīriešu līdztiesība, paaudžu solidaritāte un bērnu tiesību aizsardzība. Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienībai ir jāņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanu, augsta līmeņa izglītības un mācību nodrošināšanu **un cilvēku veselības aizsardzību**, kā tas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 9. pantā.

- (3) Saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD) Savienība ir izstrādājusi un īstenojusi politikas koordinēšanas instrumentus ekonomikas un nodarbinātības politikas jomās. Pašreizējās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes, kas ir daļa no šiem instrumentiem, kopā ar dalībvalstu un Savienības ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm, kas noteiktas Padomes Ieteikumā (ES) 2015/1184 ⁽⁵⁾, veido integrētās pamatnostādnes. Tām, paturot prātā dalībvalstu savstarpējo atkarību, jānosaka, kā dalībvalstīs un Savienībā īstenot politiku. Koordinētu Eiropas un valstu politikas un reformu rezultātā jānonāk pie atbilstoša vispārēju, ilgspējīgu ekonomikas un sociālās politikas risinājumu kopuma, kam, savukārt, būtu jārada plašāka pozitīva ietekme.
- (4) Nodarbinātības politikas pamatnostādnes ir saskaņotas ar Stabilitātes un izaugsmes paktu, spēkā esošajiem Savienības tiesību aktiem un dažādām Savienības iniciatīvām, tostarp Padomes Ieteikumu (2013. gada 22. aprīlis) par garantijas jauniešiem izveidi ⁽⁶⁾, Padomes Ieteikumu (2016. gada 15. februāris) par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū ⁽⁷⁾, Padomes Ieteikumu (2016. gada 19. decembris) par prasmju pilnveides ceļiem ⁽⁸⁾, Padomes Ieteikumu (2018. gada 15. marts) par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai ⁽⁹⁾, Padomes Ieteikumu (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā ⁽¹⁰⁾, Padomes Ieteikumu (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām ⁽¹¹⁾, Padomes Ieteikumu (2019. gada 8. novembris) par piekļuvi sociālajai aizsardzībai ⁽¹²⁾ **un Padomes Ieteikumu (2014. gada 10. marts) par stažēšanās kvalitātes sistēmu ⁽¹³⁾.**

⁵ Padomes Ieteikums (ES) 2015/1184 (2015. gada 14. jūlijs) par vispārējām pamatnostādnēm dalībvalstu un Eiropas Savienības ekonomikas politikai (OV L 192, 18.7.2015., 27. lpp.).

⁶ OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

⁷ OV C 67, 20.2.2016., 1. lpp.

⁸ OV C 484, 24.12.2016., 1. lpp.

⁹ OV C 153, 2.5.2018., 1. lpp.

¹⁰ OV C 189, 4.6.2018., 1.–13. lpp.

¹¹ OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.

¹² OV C 387, 15.11.2019., 1.–8. lpp.

¹³ OV C 88, 27.3.2014., 1.–4. lpp.

- (5) Eiropas pusgads apvieno šos dažādos instrumentus visaptverošā sistēmā integrētai daudzpusējai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācijai un uzraudzībai. Cenšoties panākt vides ilgtspēju, ražīgumu, taisnīgumu un stabilitāti, Eiropas pusgadā tiek integrēti Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi, tostarp cieša sadarbība ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām. Tas atbalsta ilgtspējīgas attīstības mērķu ⁽¹⁴⁾ sasniegšanu. Savienības un dalībvalstu nodarbinātības un ekonomikas politikai būtu jāiet rokrokā ar Eiropas pāreju uz klimatneitrālu, vidiski ilgtspējīgu un digitālu ekonomiku, uzlabojot konkurētspēju, veicinot inovāciju, sekmējot sociālo taisnīgumu un vienlīdzīgas iespējas, kā arī novēršot nevienlīdzību un reģionālās atšķirības.
- (6) Klimata pārmaiņas un ar vidi saistītās problēmas, globalizācija, digitalizācija un demogrāfiskās pārmaiņas pārveidos Eiropas ekonomiku un sabiedrību. Lai pilnvērtīgi ņemtu vērā šos strukturālos faktorus un pēc vajadzības pielāgotu pašreizējās sistēmas, atzīstot dalībvalstu ekonomikas un darba tirgu un ar tiem saistītās politikas ciešo savstarpējo atkarību, Savienībai un tās dalībvalstīm būtu jāstrādā kopā. Tālab gan Savienības, gan valstu līmenī ir nepieciešama koordinēta, vērienīga un efektīva politikas rīcība, kas būtu saskaņā ar LESD un Savienības noteikumiem par ekonomikas pārvaldību. Šādai politikas rīcībai būtu jāaptver ilgtspējīgu ieguldījumu palielināšana, atjaunota apņemšanās pareizā secībā veikt strukturālas reformas, kuras uzlabotu ražīgumu, ekonomikas izaugsmi, sociālo un teritoriālo kohēziju, augšupēju konvergenci, ekonomikas noturību un fiskālās atbildības īstenošanu. Tajā būtu jāapvieno pasākumi piedāvājuma un pieprasījuma jomā, vienlaikus ņemot vērā to ietekmi uz vidi, nodarbinātību un sociālo jomu.

¹⁴ ANO Rezolūcija A/RES/70/1.

- (7) Eiropas Parlaments, Padome un Komisija [...] **proklamēja** Eiropas sociālo tiesību pīlāru (15). Pīlārs nosaka 20 principus un tiesības, kas nepieciešami labi funkcionējošu un taisnīgu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam, un tie strukturēti trijās kategorijās: vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, taisnīgi darba apstākļi un sociālā aizsardzība un iekļaušana. Principi un tiesības dod ievirzi mūsu stratēģijai, nodrošinot, ka pāreja uz klimatneitralitāti, vides ilgtspēju un digitalizāciju, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāli taisnīgas un pamatotas. Pīlārs veido pamatprincipu kopumu, kas palīdzēs pārraudzīt dalībvalstu nodarbinātības un sociālos rādītājus, virzīt reformas valsts, reģionālā un vietējā līmenī un mūsdienīgā ekonomikā apvienot "sociālos" un "tirgus" aspektus, arī veicinot sociālo ekonomiku.
- (8) Darba tirgus reformās, arī attiecībā uz valstu mehānismiem darba samaksas noteikšanai, būtu jāievēro valstu sociālā dialoga prakse un būtu jānodrošina vajadzīgā iespēja plaši ņemt vērā sociālekonomiskos jautājumus, tostarp uzlabojumus tādos aspektos kā ilgtspēja, konkurētspēja, inovācija, darbvietu radīšana, mūžizglītības un mācību politika, darba apstākļi, izglītība un prasmes, sabiedrības veselība, iekļaušana un reālie ienākumi.

¹⁵ OV C 428, 13.12.2017., 10. lpp.

- (9) Stiprinot **atveseļošanu un** virzību uz iekļaujošu un noturīgu sabiedrību, kurā cilvēki ir aizsargāti un spēj paredzēt un pārvaldīt pārmaiņas un kurā viņi var aktīvi piedalīties sabiedrībā un ekonomikā, dalībvalstīm un Savienībai būtu jānodrošina, ka **Covid-19 krīzes ietekme uz sociālajām, nodarbinātības un ekonomikas norisēm tiek mazināta un ka** pārmaiņas ir taisnīgas un sociāli pamatotas. Būtu jāvērsas pret diskrimināciju visās tās izpausmēs. Nodrošinot darba tirgu un sociālās aizsardzības sistēmu pilnvērtīgu darbību un likvidējot šķēršļus, kas kavē izglītību, mācības un dalību darba tirgū, tostarp, izmantojot ieguldījumus pirmsskolas izglītībā un aprūpē **un digitālajās prasmēs**, būtu jāsniedz visiem piekļuve un iespējas un būtu jāsamazina nabadzība un sociālā atstumtība (arī bērnu nabadzība un atstumtība). **Ņemot vērā Covid-19 krīzi un** saistībā ar sabiedrības novecošanu īpaši svarīga ir savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve **ilgtermiņa aprūpes un** veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp profilaksei un veselības **aprūpes** veicināšanai, par pieņemamu cenu. Būtu jāturpina realizēt personu ar invaliditāti potenciālu ekonomikas izaugsmes un sociālās attīstības veicināšanā. Tā kā Savienības darbvietās aizvien plašāk tiek izmantoti jauni ekonomikas un darījumdarbības modeļi, mainās arī darba tiesiskās attiecības. Dalībvalstīm būtu jānodrošina tas, lai darba tiesiskās attiecības, kas izriet no jaunām darba formām, saglabātu un stiprinātu Eiropas sociālo modeli.
- (10) Integrētās pamatnostādnes būtu jāizmanto par pamatu konkrētām valstīm sagatavotiem ieteikumiem, kurus Padome var adresēt dalībvalstīm. Lai veicinātu nodarbinātību, sociālos ieguldījumus, sociālo iekļaušanu, pieejamību, sekmētu darbaspēka pilnveides un pārkvalificēšanās iespējas, mūžizglītību un augstas kvalitātes izglītību un apmācību visiem, arī digitālo prātību un prasmes, dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto Eiropas Sociālais fonds Plus un citi Savienības fondi, tostarp Taisnīgas pārkārtošanās fonds un *InvestEU*. Lai gan integrētās pamatnostādnes ir adresētas dalībvalstīm un Savienībai, tās būtu jāīsteno partnerībā ar visām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, šajā darbībā cieši iesaistot parlamentus, kā arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

- (11) Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai saskaņā ar attiecīgām Līgumos paredzētām pilnvarām būtu jāuzrauga, kā attiecīgā politika tiek īstenota, raugoties no nodarbinātības politikas pamatnostādņu aspekta. Šīm komitejām un citām Padomes darba sagatavošanas struktūrām, kas iesaistītas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanā, būtu jāstrādā cieši kopā. Būtu jāuztur politikas dialogs starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju, jo īpaši par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm.
- (12) Ir notikusi apspriešanās ar Sociālās aizsardzības komiteju,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo tiek pieņemtas pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes. Šīs pamatnostādnes ir daļa no integrētajām pamatnostādņēm.

2. pants

Pielikumā izklāstītās pamatnostādnes dalībvalstis ņem vērā savā nodarbinātības politikā un reformu programmās, par kurām ziņojumus iesniedz saskaņā ar LESD 148. panta 3. punktu.

3. pants

Šis lēmums ir adresēts dalībvalstīm.

Briselē,

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka

Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina ilgtspējīga sociālā tirgus ekonomika un jāatvieglo un jāatbalsta ieguldījumi kvalitatīvu darbvietu radīšanā. Šajā nolūkā tām būtu jāmazina šķēršļi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, pieņemot darbā cilvēkus, jāveicina atbildīga uzņēmējdarbība un patiesa pašnodarbinātība un jo īpaši jāatbalsta mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu izveide un izaugsme, tostarp, nodrošinot piekļuvi finansējumam. Dalībvalstīm būtu aktīvi jāsekmē sociālās ekonomikas attīstība, sociālā inovācija un sociālie uzņēmumi un jāveicina minētās inovatīvās nodarbinātības formas, radot kvalitatīva darba iespējas un nodrošinot sociālos pabalstus vietējā līmenī.

Ņemot vērā Covid-19 pandēmijas izraisītās smagās ekonomiskās un sociālās sekas, vajadzētu būt pieejamām saīsināta darba laika shēmām un līdzīgiem mehānismiem, lai saglabātu nodarbinātību, ierobežotu darbvietu zaudēšanu un nepieļautu ilgtermiņa negatīvu ietekmi uz ekonomiku, uzņēmumiem un cilvēkkapitālu. Būtu jāapsver labi izstrādāti darbā pieņemšanas stimuli un pārkvalifikācijas pasākumi, ar ko atvērto laiku laikā atbalstīt darbvietu radīšanu.

Nodokļi būtu jāpārorientē no darbaspēka uz citiem avotiem, kuri – ņemot vērā nodokļu sistēmas pārdales ietekmi – dod lielāku labumu nodarbinātībai un iekļaujošai izaugsmei saskaņā ar klimata un vides politikas mērķiem, tai pašā laikā aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību un izdevumus izaugsmes veicināšanai.

Dalībvalstīm, tostarp tām, kurās ir ieviesti mehānismi ar likumu paredzētas minimālās darba algas noteikšanai, būtu jānodrošina sociālo partneru pilnvērtīga iesaiste pārredzamā un pārredzamā veidā, kas ļautu adekvāti salāgot algas ar ražīguma izmaiņām un nodrošinātu taisnīgas algas, kas dara iespējamu pienācīgu dzīves līmeni, vienlaikus īpašu uzmanību veltot zemu un vidēju ienākumu grupām, lai veicinātu augšupēju konvergenci. Algu noteikšanas mehānismos būtu jāņem vērā ekonomikas sniegums reģionos un nozarēs. Lai noteiktu algas, dalībvalstīm būtu jāveicina sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas. Ievērojot valstu praksi un sociālo partneru autonomiju, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jānodrošina, ka visiem darba ņēmējiem ir pienācīgs un taisnīgs atalgojums, jo tie tieši vai netieši gūst labumu no koplīgumiem vai adekvātas ar likumu noteiktas minimālās algas, ņemot vērā atalgojuma ietekmi uz konkurētspēju, darbvietu radīšanu un nodarbinātu personu nabadzību.

6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmēm un kompetencēm

Ņemot vērā tehnoloģisko un vidisko pārkārtošanos, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas, dalībvalstīm būtu jāveicina ilgtspēja, ražīgums, nodarbināmība un cilvēkkapitāls, sekmējot attiecīgas zināšanas, prasmes un kompetences visā cilvēka mūža laikā un reaģējot uz pašreizējām un nākotnes darba tirgus vajadzībām. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, tostarp profesionālo izglītību un apmācību un piekļuvi digitālajām mācībām, dalībvalstīm būtu arī jāpielāgo savas izglītības un apmācības sistēmas un tajās jāiegulda. Lai izglītības un apmācības sistēmās novērstu strukturālās nepilnības, uzlabotu šo sistēmu kvalitāti un atbilstību darba tirgus vajadzībām un arī lai īstenotu vidisko un digitālo pārkārtošanos, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem, uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš problēmām, ar ko saskaras skolotāja profesija, tostarp būtu jāiegulda skolotāju digitālajās prasmēs. Lai liktu pamatus pielāgošanās spējai un noturībai visa mūža garumā, izglītības un apmācības sistēmām būtu jānodrošina visiem izglītojamajiem pamatkompetences, ieskaitot pamatprasmes un digitālās prasmes, kā arī caurviju prasmes. Dalībvalstīm būtu jācenšas stiprināt noteikumus par individuālām tiesībām uz apmācību un jānodrošina to pārnesamība profesionālu pārmaiņu laikā, attiecīgā gadījumā izmantojot individuālus mācību kontus. Lai atbalstītu godīgu un taisnīgu pāreju visiem, stiprinātu sociālos rezultātus, risinātu darba tirgus nepilnības, uzlabotu ekonomikas vispārējo noturību pret satricinājumiem un atvieglotu laikā pēc Covid-19 krīzes nepieciešamos pielāgojumus, tām būtu jādod iespēja ikvienam paredzēt darba tirgus vajadzības un labāk tām pielāgoties, jo īpaši ar pastāvīgu pārkvalificēšanos un prasmju pilnveidi un ar integrētas ievirzes un konsultāciju nodrošināšanu.

Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīgas iespējas visiem, novēršot nevienlīdzību izglītības un apmācības sistēmās, tostarp, nodrošinot piekļuvi kvalitatīvai pirmsskolas izglītībai. Tām būtu jāpaaugstina vispārējais izglītības līmenis, jāsamazina to jauniešu skaits, kas priekšlaicīgi pamet skolu, jāuzlabo piekļuve profesionālajai izglītībai un apmācībai (PIA) un terciārajai izglītībai un jāpalielina PIA un terciāro izglītību ieguvušo skaits, kā arī jāpalielina pieaugušo līdzdalība tālākizglītībā, jo īpaši to izglītojamo vidū, kuri atrodas nelabvēlīgākā situācijā un ir vismazāk kvalificēti. Ņemot vērā jaunās prasības, ko diktē digitāla, zaļa un novecojoša sabiedrība, dalībvalstīm savās PIA sistēmās būtu jāstiprina mācīšanās darbavietā (tostarp, izmantojot kvalitatīvu un reālu mācekļību) un jāpalielina zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) absolventu, īpaši sieviešu, skaits gan PIA, gan terciārajā izglītībā. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpalielina terciārās izglītības un, attiecīgā gadījumā, pētniecības sasaiste ar darba tirgu; jāuzlabo prasmju pārraudzība un prognozēšana; jāpadara prasmes redzamākas un kvalifikācijas – arī ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas – salīdzināmākas un jāpalielina iespējas atzīt un apstiprināt prasmes un kompetences, kas iegūtas ārpus formālās izglītības un apmācības. Tām būtu jāuzlabo un jāpaplašina elastīgu tālākās PIA iespēju piedāvājums un izmantojums. Izveidojot prasmju pilnveides ceļus (tas ietver prasmju novērtēšanu, piedāvājumu izglītības un apmācību jomā, kas saskan ar darba tirgus iespējām, un apgūto prasmju atzīšanu un apstiprināšanu) un tādējādi uzlabojot kvalitatīvu mācību iespēju pieejamību un izmantošanu, dalībvalstīm būtu jāatbalsta arī mazprasmīgi pieaugušie, lai tie varētu saglabāt vai uzlabot savu nodarbināmību ilgtermiņā.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem un neaktīviem cilvēkiem reāla, savlaicīga, koordinēta un individuāli pielāgota palīdzība, kuras pamatā ir atbalsts darba meklēšanai, apmācība, pārkvalifikācija un piekļuve citiem atbalsta pakalpojumiem, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām grupām un cilvēkiem, kurus īpaši skārusi zaļā un digitālā pārkārtošanās un Covid-19 krīze. Lai būtiski samazinātu un novērstu ilgstošu un strukturālu bezdarbu, iespējami drīz – ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā pēc bezdarba iestāšanās – būtu jāievieš visaptverošas stratēģijas, kas ietver bezdarbnieku padziļinātu individuālo novērtējumu. Jauniešu bezdarbam un jautājumam par tiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, būtu jāturpina pievērsties ar priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanu un strukturāliem uzlabojumiem pārejā no mācībām uz darbu, tostarp, pilnībā īstenojot Garantiju jauniešiem ⁽¹⁶⁾.

Dalībvalstīm būtu jātiecas novērst šķēršļus un atturošus faktoros un jānodrošina stimuli dalībai darba tirgū, jo īpaši tiem sabiedrības locekļiem, kam ir zemi ienākumi, kas ir otri pelnītāji un kas ir visvairāk attālināti no darba tirgus. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta personām ar invaliditāti pielāgota darba vide, tostarp, izmantojot mērķtiecīgu finansiālu atbalstu un pakalpojumus, kas ļauj minētajām personām piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē.

Būtu jānovērš vīriešu un sieviešu nodarbinātības un darba samaksas atšķirības. Dalībvalstīm būtu jānodrošina dzimumu līdztiesība un lielāka sieviešu dalība darba tirgū, tostarp, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un karjeras izaugsmi un novēršot šķēršļus līdzdalībai līderībā visos lēmumu pieņemšanas līmeņos. Būtu jānodrošina vienāds atalgojums par vienādu vai līdzvērtīgu darbu un atalgojuma pārredzamība. Būtu jāsekmē līdzsvars starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi gan sievietēm, gan vīriešiem, jo īpaši nodrošinot piekļuvi cenas ziņā pieņemamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei un pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vecākiem un citām personām ar aprūpes pienākumiem ir iespēja izmantot piemērotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kas tiem ļautu panākt līdzsvaru starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi un sekmētu tādu šo tiesību izmantošanu, kas būtu līdzsvarota sieviešu un vīriešu vidū.

¹⁶ OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti

Lai gūtu labumu no dinamiska un ražīga darbaspēka un jauniem darba organizācijas un darījumdarbības modeļiem, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem jautājumā par taisnīgiem, pārredzamiem un paredzamiem darba apstākļiem un par tiesību un pienākumu līdzsvarošānu. Tām būtu jāmazina un jānovērš darba tirgus segmentācija, jācīnās pret nedeklarētu darbu un fiktīvu pašnodarbinātību un jāveicina pāreja uz beztermiņa nodarbinātības formām. Nodarbinātības aizsardzības noteikumiem, darba tiesībām un iestādēm būtu jānodrošina gan piemērota vide, kas sekmē pieņemšanu darbā, gan tas, ka darba devējiem ir elastība, kas vajadzīga, lai ātri pielāgotos ekonomiskās situācijas izmaiņām, vienlaikus aizsargājot darba ņēmēju darba tiesības un nodrošinot sociālo aizsardzību, pienācīga līmeņa drošību un veselīgu, drošu un labi pielāgotu darba vidi, tostarp, ņemot vērā Covid-19 krīzes radītos riskus. Elastīga darba režīma, piemēram, tāldarba, izmantošanas veicināšana ir svarīga, lai Covid-19 krīzes kontekstā varētu saglabāt darbvietas un ražošanu. Būtu jānovērš tādu darba tiesisko attiecību veidošanās, kurās rodas nedroši darba apstākļi, kā tas ir platformās nodarbinātu darbinieku gadījumā, un jāvēršas pret nestandarta līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Nepamatotas atlaišanas gadījumā vajadzētu būt nodrošinātām iespējām izmantot efektīvu un objektīvu strīdu izšķiršanas kārtību un tiesībām uz tiesisko aizsardzību, tostarp adekvātu kompensāciju.

Ar politiku būtu jātiecas uzlabot un atbalstīt dalību darba tirgū, atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū un pārejas darba tirgu, tostarp mazāk attīstītos reģionos. Dalībvalstīm būtu jāaktivizē tie, kuri var piedalīties darba tirgū, un jāsniedz tiem šādas iespējas.

Dalībvalstīm būtu jāstiprina aktīvas darba tirgus politikas rezultativitāte, paplašinot tās mērķus, mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus un tvērumu un nodrošinot politikas labāku sasaisti ar sociālajiem pakalpojumiem un ienākumu atbalstu bezdarbniekiem, kamēr tie meklē darbu, un pamatojoties uz viņu tiesībām un pienākumiem. Dalībvalstīm vajadzētu tiekties uz lielāku lietderību un efektivitāti valsts nodarbinātības dienestu darbā, nodrošinot savlaicīgu un individuāli pielāgotu atbalstu darba meklētājiem, atbalstot darba tirgus pašreizējās un turpmākās vajadzības un īstenojot rezultātu novērtēšanas sistēmas.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem tiesības uz adekvātiem saprātīga ilguma bezdarbnieka pabalstiem atbilstoši viņu iemaksām un valsts noteikumiem par tiesībām saņemt bezdarbnieka pabalstu. Lai mazinātu Covid-19 ietekmi, būtu jāapsver atbilstības nosacījumu atvieglošana uz laiku un pabalstu izmaksas ilguma pagarināšana, taču bezdarbnieku pabalstiem nevajadzētu atņemt motivāciju ātri atgriezties darba tirgū, un tie būtu jāpapildina ar aktīvu darba tirgus politiku.

Audzēkņu un darba ņēmēju mobilitāte būtu pienācīgi jāatbalsta ar mērķi uzlabot prasmes un nodarbināmību un pilnībā izmantot Eiropas darba tirgus potenciālu, vienlaikus arī nodrošinot taisnīgus apstākļus visiem, kas veic pārrobežu darbības, un pastiprinot administratīvo sadarbību starp valstu pārvaldes iestādēm mobilo darba ņēmēju jomā, kas saņem palīdzību no nesen izveidotās Eiropas Darba iestādes. Tādas robežu pagaidu slēgšanas gadījumos, kuras iemesls ir Covid-19 pandēmija, būtu jāatbalsta kritiskās profesijās nodarbināto, pārrobežu darba ņēmēju, sezonas darbinieku un darbā norīkotu darba ņēmēju mobilitāte, ja tas nav pretrunā sabiedrības veselības apsvērumiem. Būtu jānovērš mobilitātei traucējoši šķēršļi izglītībā un apmācībā, saistībā ar aroda vai privātām pensijām un profesionālo kvalifikāciju atzīšanā, kā arī profesionālo kvalifikāciju atzīšana būtu jāpadara vieglāka. Dalībvalstīm vajadzētu rīkoties, lai nodrošinātu, ka administratīvās procedūras nekļūst par nevajadzīgu šķērslī tiem darba ņēmējiem no citām dalībvalstīm, kuri iesaistās nodarbinātībā, kā arī pārrobežu darba ņēmējiem. Dalībvalstīm būtu arī jānovērš spēkā esošo noteikumu ļaunprātīga izmantošana un, izmantojot atbilstīgus reģionālās attīstības pasākumus, jānovērš pamatcēloņi, kas izraisa intelektuālā darbaspēka emigrāciju no konkrētiem reģioniem.

Balstoties uz valstīs pastāvošo praksi un lai panāktu auglīgāku sociālo dialogu un labākus sociālekonomiskos rezultātus, nodarbinātības, sociālās jomas un attiecīgā gadījumā ekonomikas reformu un politikas izstrādē un īstenošanā dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga un konstruktīva sociālo partneru iesaiste, tostarp, atbalstot sociālo partneru spēju uzlabošanu. Dalībvalstīm būtu jāveicina sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas. Sociālie partneri būtu jāmudina vest sarunas par koplīgumiem un slēgt šādus līgumus viņiem būtiskos jautājumos, pilnībā respektējot viņu autonomiju un tiesības uz kolektīvu rīcību.

Vajadzības gadījumā un balstoties uz valstu pastāvošo praksi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze nodarbinātības un sociālajos jautājumos.

8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību

Dalībvalstīm, ieviešot iedarbīgus pasākumus, kuri apkarotu visu veidu diskrimināciju un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem un jo īpaši darba tirgū nepietiekami pārstāvētām grupām, būtu jāsekmē visiem pieejami iekļaujoši darba tirgi, pienācīgu uzmanību pievēršot reģionālajai un teritoriālajai dimensijai. Tām būtu jānodrošina, lai pret visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas būtu vienāda attieksme attiecībā uz nodarbinātību, sociālo aizsardzību, veselību un ilgtermiņa aprūpi, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

Sekmējot sociālo iekļaušanu un augšupējo sociālo mobilitāti, stimulējot dalību darba tirgū, atbalstot sociālos ieguldījumus, apkarojot nabadzību un novēršot nevienlīdzību, tostarp, veidojot savas nodokļu un pabalstu sistēmas un izvērtējot politikas distributīvo ietekmi, dalībvalstīm būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu adekvātu, iedarbīgu, efektīvu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību visos mūža posmos. Vispārīgu pieeju papildināšana ar selektīvām pieejām uzlabos sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti. Sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijas mērķim vajadzētu būt arī uzlabot to noturību pret daudzveidīgajām problēmām, piemēram, Covid-19 uzliesmojuma radītajām.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāintegrē trīs aktīvas iekļaušanas virzieni: adekvāts ienākumu atbalsts, iekļaujoši darba tirgi un piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem, kas ir atbilstoši indivīda vajadzībām. Sociālās aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālo ienākumu pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, jāveicina sociālā iekļaušana, tostarp, mērķtiecīgi sniedzot sociālos pakalpojumus.

Cenas ziņā pieejamu, piekļūstamu un kvalitatīvu pakalpojumu – piemēram, pirmsskolas izglītība un aprūpe, ārpusskolas aprūpe, izglītība, apmācība, mājokļi un veselība un ilgtermiņa aprūpe, – pieejamība ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nabadzības un sociālās atstumtības, arī nodarbinātu personu un bērnu nabadzības, apkarošanai, tostarp saistībā ar Covid-19 krīzes radīto ietekmi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikvienam, arī bērniem, ir piekļuve būtiskajiem pakalpojumiem. Tiem, kam tas ir vajadzīgs vai kas ir neaizsargātā stāvoklī, dalībvalstīm būtu jānodrošina piekļuve adekvātai palīdzībai mājokļu vai sociālo mājokļu jomā un jārisina enerģētiskās nabadzības jautājuma. Saistībā ar šiem pakalpojumiem būtu jāņem vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, tostarp piekļūstamība. Bezpajumtniecības jautājums būtu jārisina atsevišķi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga piekļuve kvalitatīvai profilaktiskai un ārstnieciskai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei par pieņemamu cenu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot to ilgtspēju.

Saistībā ar dzīves ilguma palielināšanos un demogrāfiskajām izmaiņām dalībvalstīm būtu jānodrošina pensiju sistēmu adekvātums un ilgtspēja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, sniedzot sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgas iespējas iegūt pensiju tiesības, tostarp, izmantojot papildu shēmas, lai garantētu pienācīgus ienākumus vecumdienās. Pensiju reformas būtu jāatbalsta ar politiku, kuras mērķis ir mazināt sieviešu un vīriešu pensiju atšķirību, un ar pasākumiem, kas pagarina darba mūža ilgumu, piemēram, paaugstinot faktisko pensionēšanās vecumu, un tās būtu jāīsteno aktīvu vecumdienu stratēģiju satvarā. Dalībvalstīm vajadzētu izveidot konstruktīvu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un būtu pakāpeniski jāievieš reformas.